

عینایت عەتار

هونەرێکی ناسک
بە ئەندازەی مێ

هونەری شیۆهکاری لە کوردستانی سووریا و لە لای شیۆهکارانی رۆژافای کوردستان لە ناستیکی بەرزداپە. لە شارەکانی ھەسەکە، قامیشلۆ، عاموودا، عەفرین، دێرک و چەندین شاری دیکەیی رۆژافای کوردستان، شیۆهکاری زۆر بە توانا ھەلکەوتوون، کە نەک ھەر لە ناستی سووریا بەلکۆ لە ناستی رۆژھەڵاتی ناوێراست و ھەندیکیان لە ناستی جیھاندا ناسراون و خاوەنی ناویانگن. هونەرمەندی ئەم جارەمان (عینایت عەتار) کە تەمەنی سەرۆی ۷۰ ساڵە و لە بنەچەدا خەلکی عەفرینە، چارەکە سەدھێهە کیشە لە فەرەنسا دەژی.

تاریق کاریزی

ئێمە بە گشتی رەنگ و سیمای کولتوور و لایەنی شارستانیەت و کۆمەڵایەتی کوردستانی سووریا، لە تابلۆ و بەرھەمی شیۆهکارانی ئەم بەشە کوردستاندا دەبینین. دەفەرەکانی کوردنشین لە سووریا کەتوونەتە باکووری ئەو ولاتە، رۆژافای کوردستان ھەر لە دێرک و جزیرەو تا دەگاتە عەنتاب و ئەسکەندرۆنە، جوگرافیایەکی ھاوسنووری ناوچەکانی باکووری کوردستان. یەک سەدە لە یەکدی دا براندنی باکوور و رۆژافای کوردستان، بنخەتی خستە بن کاریگەریی سیاسەت و کولتووری دیمەشق، سەر خەتیش درێژە بە پەيوەندی چوار سەدەیی پێشتری لە گەڵ ئەستەمبوول و کولتووری تورکدا. ئە گەرچی پەيوەندی کولتووری نیوان ئەم دوو بەشە کوردستان بۆ ماوەی نزیکەی ۱۰۰ ساڵ سنووریکی سامناک لە یەکی دا برین، بەلام بنەماکانی کولتووری کوردەواری لە ھەردوو لا بە گەشی و زیندوویی مانەو، ئە گەرچی بنخەت و سەرخت کەوتنە بەر لێشای کولتووری دوو نەتەوێ جیا، ھەردوو کیشیان ھەولێ سربینەوێ کولتووری کوردیان دا، دەرەنجام کولتووری کورد لە ھەردوو بەشەکە، ناسنامەیی خۆی پاراست. بەرھەمی شیۆهکارانی کوردستانیش، ستاتیکا و بەلگەیی دیدەیی لە بارەیی زیندووی مانەوێ کولتوور و شارستانیەتی کورد دەخەنەرۆو.

عینایت عەتار (۱۹۴۸) لە عەفرین ھاتووتە دنیاوە) بە ھەمان شیۆه کاری دیکەیی کوردستانی سووریا، ئافرەت نەخشیکی کارای لە نیو بەرھەمی کانیدا ھەبە. مێ کە بە چەندین چەمک و رایەل بە نێرەوێ گری دراو، بە دایک دەست پی دەکات و بە ھاوژین و کچ کۆتایی

دیت، بۆ خۆی هیماى نیشتمانە. زۆربەى شیوه‌کارانى کوردستانی رۆژاڤا مەبەستیان بوو بیټ، یان نا ئافرەت وەك فیگەر و ستاتیكا و بەها بە چەری لە نیو بەرھەمەکانی ئەواندا نامادە بوو. ئافرەت هیماى دایک و نیشتمان بوو، دیارترین روالەتەکانی کولتوور و شارستانییه‌تی کوردی لە نیو مال و بە بەژنی چنارناسای خۆیدا نواندوو.

تابلۆی نیگارکێشانی رۆژاڤا لە رووی رەنگ و تەکنیک و فیگەرەو، خاوەن خەسلەتیکی تایبەتە، ئەوان تابلۆ بە تەکنیکی بەرز گەلەلە دەکەن، لە بەکارهێنانی رەنگدا دەوڵەمەندن، بە فلچەیه‌کی سەرك، نەترسانە دەکەونە چینی و نەخشانندی رووبەری تابلۆ، شوینی بەرکەوتی فلچە بەدی ناکەیت، فۆرم و فیگەر زۆر بەرجه‌سته و ئازادانە گەلەلە دەبن، کەش و ژینگەى کوردەواری بە رەنگ و پۆشاک و ژینگەى دیمەنى تابلۆو خۆی دەنوێنى. عینایەت عەتار بە چەری ئافرەتی کردوووەتە شا فیگەری کارەکانی، زۆر جارێش جووتی ئافرەت دوو بە دوو، یان زیاتر، بەرەو رووی بێنەر تەکان دەدەن، ناز و عیشووە و جوانیی خۆیان دەنوێنن و دەبنە چەقی تابلۆکە و، چاوی بێنەر لە کەناری چوارەووری تابلۆ بى ئاگا دەمییەت. عەتاری نیگارکێش وە نەبێ کەناری تابلۆش فەرامۆش بکات، بەلکۆو زۆر ورد و بە سەلیقەیه‌کی بالاو، کەناری تابلۆش بە رەنگ دەچنێت.

شادییه‌کی زۆر بە سیمای تابلۆکانی ئەم هونەرمەندەو دیارە. کورد نەتەوێ کولتووری شادییه و ژيانى نۆمى نیو دەریای رەنگە، ئەم شادی و دەریای رەنگە، بەشیکی بۆ سروشتی سیحراوی کوردستان دەگەرێتەو، کە ژینگەیه‌کی فینکە، زستانی سەرما و بەفر و بەستەلەکە، هاوینی گەرم و تێر خۆرە، بەهاری لە ئەو پەری رازاویدایە. ئەم خەنەبەندانی رەنگ و شیوێه، بە درێژایى هەزاران سال کاری لە سایکۆلۆژیای مۆفی کوردستانی کردوو و کولتووری شادی لەو ولاتەدا ئەفراندوو، لە تابلۆکانی عینایەت عەتاردا چەمکی ئەم کولتوورە بالا و مۆفانەیه، زۆر روون، زۆر رەوان دەخویندێتەو.

جەستىن پىپەر تەھەددى توم كروز دە

ھەمىشە جەماۋەر ۋە ھەۋادارانى ئەستىزە سىنەماكان بە داۋاي ھەۋالى شەپ ۋە بە ئىۋان ھونەرمەندا دەگەرپىن ۋە گرنىگىيەكى زۇرى پىدەدەن، لەم روۋەشەۋە لە چەند س چەندىن نمونەى ئەو جۇرە شەپانە ھەببون، ۋەك شەپى ماریا كارى ۋە جىشەر لۇپى مناگ ۋە كاردى بى، تابلۇر سويفت ۋە كاتى بىر ۋە ماشىن جىن كىلى ۋە ئىمىنىم. بەم داۋايەش شەپ لە ئىۋان جاستر پىپەر ۋە توم كروز پەيداۋو، ئەۋىش بە تويتىكى جاستن پىپەرەۋە كە لە تۇرى كۆمەلايەتى تويتەر داۋاي لە توم كروز كە ھەز دەكات يارىيەكى لەگەلدا ئەنجام بەت، ئەم داۋايەى جەستن بوۋە ماى گالتە پىكرەن لەسەر تۇرە كۆمەلايەتتە، پىپەر داۋاي ئەنجامدا يارىيەكى زۇرانبايىسى (UFC) كىرە دۇى توم كروز تەمەن ۵۶ سال ۋە لە تويتەر نووسى بوۋى: «دەمەۋى يارىيەكى (UFC) روۋبەرۋى توم كروز بىمەۋە، ئەگەر ئەبى، ئەۋە نىشانەى ئەۋىيە كە ئەۋ لە مەن دەترسى ۋە ھەمىشە بە تە دەۋى، كىيى ئامادىيە بۇ جەنگ؟».

ئەم ھەۋالە زۆر بە خىرايى لە تۇرە كۆمەلايەتتەكان بىلاۋو، توم كروز ۋەلامى نەداۋە، كەچى جەستن توشى شۇك بوۋ كاتىك بىنىي بە گالتەجارى لە تۇرە كۆمەلايەتتەكان لىك دراۋەتەۋە ۋە كۆمىنتى سەپىران نو يارىزانى زۇرانبايىسى ناسراۋ كۆنۇر مكرىگۇر ئامادىيى خۇى دەپرى بۇ م ئەم يارىيە ۋە نووسى بوۋى: «ئەگەر توم كروز ئەۋەندە پىاۋ بىت رازى بىت سەنتەرى مەكرىگۇر بۇ ۋەرزى مېۋاندارىي ئەم يارىيە دەكات ۋە گشت خە، ئەستۇ دەگىت».

تایرا بانكس: بە رەنگى روخسارتان دلتەنگ مەبن

بەئىلدىت، گوتىشى كاتى ئەو ھاتوۋە كە ئافرىتان چىتر دەستكارى روخسارى خۇيان نەكەن و تەقەبولى بکەن، لەم بارەو گوتى: ھەمووتان دەزانن كە من پروام بەو ھەبە جوانىسى راستەقىنە لە ناخى مۇقەوۋە سەرھەلدەدات و لە روخسارەو رەنگ دەداتەو، بەداحەو زۆر لە ئافرىتان ترس و دلەراو كىيان لە شىۋاز و رەنگى روخسارى ھەبە، بەلام من دلنىام ئە گەر رەنگى روخسارى ئافرىتان تۇخ بىت، يان ھاوشىۋە شازادەكان بىت، ئەوا بە شىۋەبەك لە شىۋەكان بىريان لە گۆرپىنى رەنگى روخسارى خۇيان كەردۆتەو.

تایرا نامۇزگارىسى كچان دەكات و دەلئىت: لە جىياتى ئەو ھەبە تامەزۇرى گۆرپىنى رەنگى روخسارتان بن، پىۋىستە شانازى بە تايبەتمەندىيانەو بکەن، كە لە روخسارتاندا بەدى دەكرىت و بەو شىۋەبە بىر بکەنەو كە روخسارتان ھەر شىۋە و رەنگىكى ھەبەت، ئەو خۇشى و شادىتان بۇ دەھىت.

كچە مۇدىل و راگەياندىكارى ناسراو (تایرا بانكس) راگەياندا: داوا لە كچان دەكەم كە لە جىياتى ئەو ھەبە بىدەن شىۋازى روخسارىان بگۆرپن و دەستكارى بکەن، واپاشترە بە شىۋازى روخسارىان رازى بن و گرنىگى زىاتر بە جۆر و كاتى خواردن و وەرزش بەن.

تایرا بانكس ماۋىيەكى زۆر بە دەست زىادبۋونى كىشى لەشىۋە دەئىنالاند، بەتايبەتتى دواى ئەو ھەبە چەندىن كەس لە رىكائى تۆرە كۆمەلەتايبەكەنەو رەخەنى ئەو ھەبە لىي گرت كە كىشى زىاد بوو، ئەمەش ناچارى كەد كە دەست بە سىستىمىكى خۇراكىسى جددى و ئەنجامدانى مەشىقى وەرزشى بکات، بۇ ئەو ھەبە بتوانىت كىشى زىادى لەشى كەم بکاتەو.

تایرا باسى ئەو ھەبە كەد كە بەشىك لە ئافرىتانى مۇدە كاتىك دەبىنن كە قۇيان زىاد بوو شىۋازى قۇيان دەگۆرپن، سەرسۈرمانى خۇشى لەسەر ئەم دىاردەبە دەرىپى و بە كارىكى نەرىنىسى دانا، چۈنكە بە بۇچۈونى ئەو پىۋىستە بە سروشتى بەجى

دواى ۱۳ سال پارىس و لۇھان ئاشت بوونەو

خانمە ئەستىزى ناسراۋى ھۇلىۋد (لىندىسى لۇھان و پارىس ھىلتون) كە بە دوو ھاۋرپى نىكەكە ناسرا بوون و ھەمىشە كاتەكانىيان بەبەكەو بەسەر دەبىر، بەلام بەر لە ۱۳ سال ناكۆكىيەك لە نىۋانىان دروست بوو، كاتىك ھاۋرپىيەكى پارىس بە نەرىنى باسى لىندىسى كەد و ئەۋىش ھىچ كاردانەۋىيەكى نەبوو و بەرگىرى لە ھاۋرپىيەكى نەكەد، لەو كاتەو پەيوەندىيان پچرا.

بە پىنى رۇژنامەى دىلىلى مىلى بەرىتانى، ئەم دوو ئەستىزە دواى ۱۳ سال لە پچرانى پەيوەندىيان كاتىك لە ميانەى دىمانەبەكى بەرنامەى (Kyle & Jackie O Show) تەلەفۇزىۋىدا بەبەك گەبىشتن، ئاشت بوونەو، كاتىك پرىسارى ئەۋەبان لە لىندىسى لۇھان كەد كە لە مانگى رابردودا چەند كۆمىنتىكى نەرىنى لەلەيەن پارىس ھىلتونەو بۇنوسراو، لە ۋەلامدا لۇھان گوتى: من كەسىم گىرتم لە گەل ھىچ كەسىك نىبە و سۋاسى ھەموو لايەك دەكەم كە من كەسىكى خۇشەۋىستەم لەلەيان. لۇھان ئەۋەشى ئاشكرا كەد كە نىستا زۆر گوى بە قسە و قسەلۇك نادات، لەم بارەو وتى: من گەورە بووم و تىگەبىشتوم لەۋەى كە نابى خۇمان بە شتى بچووكەو سەرقال بکەين، پىمۋايە كاتىك مىندال بووم ھەموو شتىك زۆر كارى تى دەكەم، بەلام بە تىپەر بۋونى كات و گەورە بوون، ئەوا بۇم روون بۆتەو كە پىۋىست ناكات خۇم بە شتى بچووكەو سەرقال بکەم.

شايەنى وتتە لە سالى ۲۰۰۶ ناكۆكى لە نىۋان پارىس ھىلتون و لىندى لۇھان دروست بوو و لە دواى پچرانى پەيوەندى نىۋان تا نىستا بە ھىچ شىۋەبەك قسەيان نەكەدوۋە و تەننەت لە ئاھەنگ و بۇنەكانىشدا بە بەكەو نەدوۋاۋن.

لە ساڠیادی تەحسین تەهای پیشمەرگە و هونەرمەند

هونەرمەند (تەحسین تەها) ناوی تەواوی (تەحسین تەها محەمەد سەلیم نامیدی)یە و لە ساڠی ١٩٤١ لە نامیدی لە دایک بوو، هەر لە تەمەنی لاریبەو دەلی بۆ هونەر لێیداوه و بەهەری گەشی هونەری تێدا دەرکەوتووه، ئەو هونەرمەندە خاوەنی ئەرشیفینکی دەولەمەندە کە چەندین گۆرانیی رەسەنی لە خۆ گرتووه کە هەموو کوردێکی رەسەن شانازی پێوه دەکات.

گەرپاوتەوه بۆ خۆیندنی پەیمانگا و بە مامۆستای هونەر دەرچوووه و دەوامی خۆی لە شارێ هەولێر و مەخمور درۆژە پێ داوه، ئەو هونەرمەندە بەرزە داوی داپراڠینکی زۆر جارینکی دیکە گەرپاوتەوه نێو باوہشی هونەر و لە ساڠی ١٩٧٠ بە هاوکاری لە گەل هونەرمەندان عەزیز مەلا و فازل ئاکرەیی و داوتریش لە ساڠی ١٩٧٨ بە هاوکاری لە گەل تیپی هونەریی دەۆک و موزیکژەنی ناودار و بە توانا دلشاد محەمەد سەعید چەندین بەرھەمی گۆرانی تۆمار کرد، هونەرمەندی کۆچکردوو چەند ساڠیک پیش

ئەو هونەرمەندە کۆچکردوو بەھۆی ھەلۆستی نیشتمانیپەرورەییەو زۆر جار ناستەنگی بۆ دروستکراوه، تەنانەت چەند جارێک لە قوتابخانە دەرکراوه و زیندانی کراوه، بە تاییەتی لە ساڠی ١٩٥٦ و ١٩٥٧ کاتیک لە بنکەى حەدباى شارى موصل بەشداریی خۆپیشاندانی کردووه و پەيامی کوردانە و مەردانەى خۆی راگەیاندوووه. لە شۆرشی ئەیلوولی مەزن بە رابەراییەتی بارزانیی نەمر وەك هونەرمەندیکی پیشمەرگە بەشداریی کارای کردوووه و رۆڠینکی دیار و بەرچاوی تێدا بینيوه، داوتر

ئۆپەرتتەكان برىتى بوون لەمانە:

* ئۆپەرتىسى داستانى شۆرپش نووسىنى شاعىر مەدھەت بىخەو كە لە سالى ۱۹۷۷، لە فېستىۋالى چالاكى قوتابخانەكانى كوردستان و عىراق لەشارى ھەوليز و بەغدا، خەلاتى يەكەمى بردەو.

* ئۆپەرتىسى رووبارى ژيان ھەر لە نووسىنى مامۇستا بىخەو و لە دەھىنانى تەحسىن تەھا، ئەم ئۆپەرتىش لەسالى ۱۹۷۸دا، لەشارى موسل و ھەوليز نمايشكرا و خەلاتى يەكەمى لەسەر كوردستان و عىراقدا بەدەستەينا.

* ئۆپەرتىسى دەرگاكانى ژيان لەنووسىنى شاعىر نازم دلبەند لەدەستپىكى سالى ۱۹۷۹دا.

تەحسىن تەھاى ھونەرمەند لە منداييەو ھەزى لە سترانگوتن دەکرد و يەكەمىن سترانىشى لە ئىزگە بەناوى (ئەشكەرا ناكەم يا لىبەر قى دلى) بلاوكردەو، كە لە پەيف و ئاوازی خۆى بوو و لە سالى ۱۹۵۸دا دایناو و لە رۆژى ۱۳- ۴ - ۱۹۷۱ دا، لە رادیوى كوردى بەغدا تۆمارى كردو، ھەر بەم سترانەش بو كە ئاوانگىكى زۆرى پەيدا كرد و دوا بە دواى ئەو لە سترانگوتن بەردەوام بوو.

تا ئەو رۆژى كۆچى دواىى كرد، ھەشت ئەلبوم و پتر لە ۱۵۰ گۆرانىى جۆراوجۆرى لە بوارى خۆشەويستى و ئەفیندارى و نىشتمانى و شۆرپشگىرىدا ھەبوو، ديارترىن گۆرانىيەكانىشى برىتى بوون لە: (دايى) ولات شىرىنە، تۆ خەون بووى ھەمى گاڤا، ملەتج مە نامرە، كاروانى مەيى ب رىقە، نەورۆزە، شنى تازيا شەھىدان، دگەريا مندا ھىشك بوون، ھەى بارانى ھەى بارانى، من خەم دەريايەكا كوبرە، ودى دنيايى و.. ھتد). بۆيە ئەو ھونەرمەندە شايستەى ھەموو شتىكە كە بۆى بكرى و ريز لە بەخششەكانى بگىرى، چونكە ھەموو تەمەنى خۆى بە ھونەر و مېللەتەكەى بەخشى و لە بوارى پەرورەدە و فېركردنىشدا كەسيكى شياو و بى وئە بوو، بە شىوھەيك نەوھەيكى ھۆشيار و رۆشنىبىرى پەرورەدە كردو.

لە دواى راپەرىن يەكەم كۆنسىرت كە لە شارى دھۆك ئەنجامدرا، تەحسىن تەھا بەشدارى تىدا كرد و يەكئىك لە خۆشترىن سروودەكانى گوت بە ناوى (دى سويند خوین ب كوردستانى دى ب راستى چىنە ژيانى).

تەحسىن تەھاى ھونەرمەند لەو سەردەمەى بارى كوردستان سەخت بوو، چوو وولاتى ھۆلەندا و چەند سالىك لەو وولاتەدا بە ئاوارەبى ژيا، تاكو لە ۸- ۵ - ۱۹۹۵ لە نەخۆشخانەيەكى ئەو وولاتە بە نەخۆششى دى كۆچى دواىى كرد و تەرمەكەى لە ۴- ۶ - ۱۹۹۵ گەيشتەو كوردستان و لە ئامېدى شارى باب و باپىرانى بەخاك سپېردرا.

ئەو كۆچى دواىى بكات چوو ھەندەران و لە وولاتى ھۆلەندە گىرسايەو.

تەحسىن بەر لەو ھونەرمەند بىت پېشمەرگەيەكى بە وەفا بوو بۆ وولاتەكەى و ھەستى نەتەوھىي تەحسىن لە سەرەتاي ژيانىدا چەكەرى كردو و تا دوايىن ساتى تەمەنى بەردەوام بوو، بۆيە دەبىنەن ھەمىشە لەژىر چاودىرى دەزگا ئەمنىيەكاندا بوو، لە سالى ۱۹۶۰ روى لە پەيمانگەى ھونەرە جوانەكان كرد، بەلام لە سالى ۱۹۶۱ وازى لە خۆىندى ھىنا و لە گەل خالىكى بە ناوى عومەر پەيوەندى بە شۆرپى رزگارخوواى كوردەو كرد، لە سالى ۱۹۶۳ دەستگىر كرا و لە زىندانى (خلف السدە) لە بەغدا زىندانى كرا، دواتر برپارىكى لىخۆشبوونى گشتى دەرچوو كە ئەويشى گرتەو، لە بوارى ھونەرىشدا لە بنەمالەيەكى ھونەردۆست پەرورەدە بوو و زۆرىيە گۆرانىيەكانى لە ھۆنراو ھاوكى و ئاوازی خۆى بوو، بۆ خۆيشى گرنگىيەكى زۆرى بە سەركەوتنى كارەكانى داو.

تەحسىن تەھا سەرەتا ھەولى دەدا وا تىكست ھەلبىزىت كە ئاسان بىت و خەلك بە ئاسانى تىتى بگات و خۆيشى تىيدا سەركەوتوو بىت و كارىگەرى لە دەروون و ناخى بكات، بۆ ئەو ھى بتوانىت ئاوازىكى گونجوى بۆ دابنىت، بۆيە ئىستاش چەندىن ھونەرمەند ھەن لە ھەموو پارچەكانى كوردستان سووديان لە كارەكانى بىنبو.

تەحسىن تەھا لە سالى ۱۹۶۴ بەشى شانۆى لە پەيمانگە تەواو كردو. مامۇستاي پەرورەدى ھونەر بوو لە قوتابخانەى سەرەتايى مەخسور لە پارىزگەى ھەوليز، گەلنىك چالاكى ھونەرى لەبوارى مۇسقىقا و سروودى نىشتمانى لەو شارۆچكەيەدا ئاواندوو و بزوتنەو ھى شانۆى لە شارۆچكەكە پىش خستوو، مالىكەشى كردبوو مەلبەندىكى ھونەرى و يانەى مۇسقىازان و گۆرانىبىزنى كوردو ھەز و ئارەزوويشى بۆ موزىك و پەيوەندى لە گەل ھونەرمەندان، ھانىيان دا بۆ ئەو ھى روى لە بەشى موزىك بكات .

ئەوكاتانەى لە پەيمانگەى ھونەرە جوانەكانى بەغدا بەشى شانۆى دىخوئىند، ھاوكات ھىدى ھىدى دەستى بە گۆرانىچرىن كرد و يەكەمىن سترانى لە ئىزگەى كوردى بەغدا لە سالى (۱۹۵۸) تۆمار كرد.

لەئىوان سالانى (۱۹۵۸-۱۹۹۴)دا، كۆمەلنىك سترانى ئەفیندارى و سىياسى و سروودى نىشتمانى تۆمار كردو و چەند سترانىكى لە تەلەفۆن و چەند كلىپىكى تۆمار كراوئى ھەيە.

لەئىوان سالانى (۱۹۷۶-۱۹۷۹) ھونەرمەند تەحسىن تەھا، لە سى ئۆپەرتىك وەك ئەكتەرى سەركەى بەشدارى كرد لە گەل ھونەرمەندانى دىكەى وەك: سەلام مەحمود عەدۆ، سوېحى كۆبى، تەحسىن سابىر، جودەت مەحمود، كوردۆ گەلالى، ئەسەد عومەر، ئامانج بونس.